

ÚVOD

Mediácia na Slovensku už dlho nie je novinkou. Táto metóda vedúca k zmierlivému riešeniu sporov oslovila počas vyše jedenásťročnej pôsobnosti zákona o mediácii na Slovensku niekoľko tisíc záujemcov, ktorí absolvovali akreditované vzdelávacie programy v mediácii a získali osvedčenia o absolvovaní odbornej prípravy mediátora. K 31. marcu 2016 bolo v zozname Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky zapísaných 1 306 mediátorov, ktorí v priebehu rokov 2004 – 2016 nadobudli oprávnenie vykonávať mediáciu ako podnikateľskú činnosť. Okrem toho metódu mediácie využíva pri svojej profesii mnoho psychológov, sociálnych pracovníkov, pedagógov a zamestnancov v školstve.

Publikácia „Mediácia – praktický právny sprievodca“ je, ako už sám názov napovedá, praktická príručka, ktorá v prvom rade má za cieľ pomôcť všetkým začínajúcim mediátorom, ktorí vykonávajú svoju činnosť podľa zákona č. 420/2004 Z. z. o mediácii v znení neskorších predpisov. Určite však vzhľadom na legislatívne novinky účinné od 1. januára 2016 zaujme aj mediátorov s praxou. Je ale určená aj tým, ktorí využívajú metódy mediácie vo svojej činnosti pri riešení konfliktných situácií občanov, napríklad starostom a zamestnancom obecných a mestských úradov, ktorí inak obvykle špeciálne školenie zamerané na riešenie sporov mediáciou neabsolvujú. Osobitná kapitola je určená právnikom, najmä advokátom, ktorá sa venuje možnému súbehu mediáčnej činnosti a poskytovaniu právnych služieb a spolupráci mediátorov a advokátov, pretože tieto dve oblasti majú veľký potenciál kooperácie.

Ťažiskom publikácie je oboznámenie čitateľov s novou právnou úpravou, a to najmä s novelizovaným zákonom o mediácii a súvisiacimi predpismi, ktoré nadobudli účinnosť 1. januára 2016, a tiež so zmenami, ktoré pre mediáciu bude znamenať prijatie nových procesných kódexov občianskeho práva, ktoré nadobudnú účinnosť 1. júla 2016.

Nakoľko obsahovo sme sa snažili vytvoriť stručnú, ale pritom čo najkomplexnejšiu príručku, v texte nájde čitateľ mnoho odkazov na súvisiacu literatúru vrátane odkazov na zaujímavé články v zborníkoch z konferencií, ktoré prebiehali v minulých rokoch na Slovensku a v Českej republike.

Z obsahového hľadiska sa publikácia „Mediácia – praktický právny sprievodca“ venuje predovšetkým občianskemu právu. Hoci rodinné právo je jedno z odvetví, kde je mediácia veľmi efektívna, ide aj o špecifickú problematiku, ktorá si zaslúži venovať sa jej samostatne. Nie nadarmo v susednej Českej republike je rodinná mediácia nadstavbou, mediátor, ktorý sa jej chce venovať, skladá z tejto oblasti osobitnú skúšku. Preto z hľadiska zachovania rozsahu a charakteru publikácie sa rodinnej mediácii venuje iba všeobecne.

Publikácia sa v zásade venuje mediácii podľa zákona o mediácii, no možno v nej nájsť aj časť venujúcu sa mediácii ako metóde, teda presahujúcej rozsah zákona o mediácii.

Prínosom iste budú aj osvedčené vzory, ktoré sú koncipované tak, aby odrážali novú právnu úpravu, platnú a účinnú od januára 2016. V závere publikácie je aj manuál, ktorý môže slúžiť ako základná šablóna jednotlivých krokov mediátora pri využití facilitatívneho modelu mediácie.

skom pomere), je ale povinný o tejto skutočnosti strany informovať a tieto musia súhlasiť s tým, aby mediáciu za týchto okolností viedol. S povinnosťou informovať strany o skutočnostiach, pre ktoré by bolo možné pochybovať o jeho nezaujatosti, ktorá bola takto formulovaná aj v znení pred novelou, úzko súvisí zákaz poskytovať mediáciu, ak existuje pochybnosť o nestrannosti v zmysle § 4 písm. b) zákona o mediácii, ktorý bol zavedený do zákona od 1. januára 2016. V § 4 ods. b) zákona o mediácii sú uvedené prípady, kde mediátorovi nepostačuje získať od strán súhlas na vedenie mediácie, ale je priamo zakázané mediáciu poskytnúť.

Zákazy vo vzťahu k mediátorovi boli novo zadefinované v § 4 písm. b) zákona o mediácii.

1. *Mediátor nesmie sám rozhodovať o spore, ktorý je predmetom mediácie, alebo nútiť osoby zúčastnené na mediácii, aby prijali ním navrhované riešenie sporu.*

Opäť je tu posilnený koncept facilitatívnej mediácie, ktorá je založená na tom, že mediátor vystupuje ako podporovateľ komunikácie a neovplyvňuje strany pri výbere riešenia sporu, ktoré sami nenavrhnú. Vylučuje sa týmto poskytovaním zmiešaných foriem mediácie a arbitrážneho rozhodovania, známych ako med-arb alebo arb-med, ktoré sú prienikom medzi rozhodovskými konaniami a mediáciou a ktoré sú v zahraničí využívané.

2. *Mediátor nesmie vykonať mediáciu v spore, ak v tom istom spore alebo v spore s ním súvisiacom poskytol právne služby, notárske služby alebo poradenstvo a odbornú pomoc inej osobe, ktorej záujmy sú v rozpore so záujmami toho, kto o vykonanie mediácie žiada.*
3. *Mediátor nesmie vykonať mediáciu v spore, ak sú jeho záujmy alebo záujmy osôb jemu blízkych v rozpore so záujmami osôb, ktoré o vykonanie mediácie žiadajú.*

Na rozdiel od informačnej povinnosti o možnej pochybnosti o nestrannosti a nezaujatosti mediátora, ktorá je upravená v § 4 ods. 2 písm. a) je v § 4 ods. 2 písm. b) v bodoch 2 a 3 zákona o mediácii jednoznačne stanovené, že mediátor nesmie poskytnúť mediáciu, ak jeho záujmy alebo záujmy jemu blízkych osôb sú v rozpore so záujmami osôb žiadajúcich o mediáciu.

Príklad:

O mediáciu požiadajú dvaja súrodenci, pričom mediátor je bývalým spolužiakom jedného z nich. Jeho kamarátsky vzťah k spolužiakovi však nie je taký, že

by sa mediátor cítil byť zaujatý a mal by pochybnosti o tom, že je spôsobilý mediáciu viesť nestranne. Môže poskytnúť mediátor mediáciu v tomto prípade?

Áno, ak obaja účastníci s týmto súhlasia. Mediátor má povinnosť o dôvode strany informovať, pokiaľ strany s vykonom mediácie napriek tomu súhlasia, nedoručádza k porušeniu zákona. Je ale vhodné v zápisnici to výslovne poznamenať. Ak by však bol vzťah mediátora k jednému z účastníkov taký blízky alebo dôverný, že by si mediátor nebol istý, že vie postupovať nestranne, bolo by začatie mediácie v rozpore s § 4 ods. 2 písm. a) bod 2 zákona o mediácii (povinnosť viesť mediáciu nezávisle a nestranne) a tiež s etickým kódexom mediátora.

Príklad:

Mediátor zastupoval rodičov pani Zuzany v dedičskom konaní, nakoľko je zároveň advokátom. Pani Zuzana a jej manžel, pán Peter, chcú u mediátora riešiť vysporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov. Môže mediátor viesť v tejto veci mediáciu?

Pokiaľ si je mediátor vedomý toho, že išlo o rodičov pani Zuzany, musí mediátor zvážiť, či je tu rozpor záujmu rodičov pani Zuzany a pána Petra a či sa tento rozpor týka sporu, ktorý má riešiť. Pokiaľ nie je známe, že by bol rozpor v ich záujmoch (teda že neexistuje rozpor v záujme osôb, ktorým poskytol právne služby, a osoby, ktorá o mediáciu žiada), mediáciu môže viesť. Ak sa však dozvie o skutočnosti, že rozpor v záujmoch existuje, nemal by mediáciu viesť, príp. by mal mediáciu bezodkladne ukončiť. V zmysle zákona nie je postačujúce, aby strany vyhlásili, že nemajú pochybnosť o nezaujatosti mediátora, zákaz je stanovený objektívne a je viazaný na existenciu rozporu záujmov, o ktorej má mediátor vedomosť (napríklad rodičia pani Zuzany poskytli svojej dcére pôžičku, ktorá bude pri vysporiadaní bezpodielového spoluvlastníctva Zuzany a Petra medzi nimi sporná). Je otázne, v akom rozsahu je potrebné zisťovať prípadný konflikt záujmov najmä v menších obciach, kde je veľká pravdepodobnosť, že mediátor, ktorý je zároveň činný aj v inej oblasti, poskytuje odborné služby účastníkom, ktorí sa navzájom poznajú a majú medzi sebou rôzne právne vzťahy.

Dôvodová správa nedáva odpoveď na to, ako sa bude posudzovať oblasť poradenstva a odbornej pomoci. Je zrejmé, že v prípade kolízie mediačných služieb a právneho poradenstva vyplýva jednoznačný záver, že nie je možné poskytnúť mediačné služby osobe, ktorej predtým mediátor poskytoval právne služby v spore ako advokát alebo notár. Zatiaľ však nie je zrejmé, do

akej miery sa budú posudzovať ako odborné služby iné činnosti (napríklad psychologické poradenstvo).

Okrem priamo uvedených nových povinností a zákazov vo vzťahu k činnosti mediátora sa zaviedli aj nové povinnosti v súvislosti s požiadavkou na zlepšenie prístupu k mediátorom zo strany spotrebiteľov, využívajúcich služby mediátora.

V záujme precizovania služieb mediátorov budú musieť mediátori prevažne poskytovať mediácie v **zapísanej kancelárii**.

Podľa § 4 ods. 5 zákona o mediácii mediátor vykonáva mediáciu **prevažne v kancelárii, ktorá sa zapisuje do registra mediátorov**. Kanceláriou mediátora je aj kancelária v mediačnom centre, v ktorého zozname je zapísaný. Na tento účel je mediátor povinný zriadiť a udržiavať kanceláriu.

Podľa dôvodovej správy sa za kanceláriu mediátora bude považovať napríklad aj jeho miesto podnikania, prípadne iný priestor, ktorý je spôsobilý zabezpečiť plnenie funkcií na výkon činnosti mediátora. Ak mediátor je zapísaný v zozname mediátorov centra, kanceláriu zapisuje do registra mediátorov na MS SR mediačné centrum a mediátor môže mať túto kanceláriu zapísanú aj pri svojom zázname, ktorý sa zverejňuje na stránke MS SR.

Ďalšou oblasťou, kde sa sprísnilo a zvýšili požiadavky na mediátorov, je aj **zmena registračného konania**, kde sa uviedli nové dôvody, pre ktoré jednak mediátori nebudú môcť byť zapísaní do zoznamu mediátorov, na druhej strane dôvody, na základe ktorých môžu byť zo zoznamu vyčiarknutí v zmysle sankčného opatrenia. Nakoľko tieto zmeny majú priamu súvislosť s profesiou mediátora, bližšie informácie sú uvedené v štvrtej kapitole.

2.3.3 Odklon pre prípad spotrebiteľských sporov

V súvislosti so zamýšľaným odklonom dojednávania, trvania a zániku dohody o začatí mediácie pre prípad spotrebiteľských sporov sa zmenila aj **maximálna dĺžka mediačného konania**, ktoré v spotrebiteľských veciach môže trvať najviac 90 dní (v iných prípadoch – teda mimo spotrebiteľských sporov – môže mediácia trvať maximálne 6 mesiacov, ak sa strany nedohodnú inak).